

Erik Bruun: Dansk sprogbog. En Stil- og konstruktionsbog. Gyldendal, 1995

Den eneste danske kollokationsordbog foreligger nu i en “ny, revideret og udvidet udgave”. Sådan står det i forordet og i den vedlagte brochure. Sidstnævnte oplyser desuden, at ordbogen indeholder 12.000 opslagsord og 63.000 udtryk og vendinger. Det ville have været fint, hvis man havde fået at vide, i hvilket omfang denne udgave er blevet udvidet og i hvor høj grad, der er foretaget ændringer. Ud fra en sådan viden ville man som bruger lettere kunne vurdere, om den nye udgave adskiller sig så afgørende fra den gamle, at man i alle tilfælde bør anskaffe sig den nye. Det er klart, at forlaget helst ser, at alle hidtidige brugere straks køber den nye udgave. Men man kunne nu godt have givet lidt mere hjælp til afgørelsen uden at frygte for et meget ringere salg. De Røde Ordbøger er stor set så billige, at prisen ikke afskrækker, hvis man bare får mere end småændringer for sin investering.

Der er en forskel mellem den gamle og den ny udgave, som straks springer i øjnene: Den nye ordbog er - som så mange andre nye danske ordbøger - trespaltet. I de fleste tilfælde anser jeg dette valg for uheldigt, dog ikke her. Dansk sprogbog havde i første udgave og har stadig som princip at anføre hver ny kollokation på en ny linie, hvilket gør det noget lettere for brugeren at finde frem til den søgte oplysning. Men mange af linierne er meget korte, hvilket fører til, at ordene i den gamle udgave i mange tilfælde forekommer noget ensomme midt i den hvide verden. Det er mindre påfaldende nu i den trespaltede version, samtidig er den nye udgave lidt tyndere end den gamle: 546 sider mod tidligere 588 sider.

Men hvad er der nu kommet til, faldet ud eller ændret? Det er svært at se uden større anstrengelser. I første omgang har jeg talt op på de to første sider med begyndelsesbogstavet R (dvs. side 346-347 **rabalder** til **rasle**), her forekommer i alt 53 opslagsord. På de to første sider i den tidligere udgave (side 370-371 **rabalder** til **rask**) forekommer der 52 opslagsord. Kollokationsangivelserne til rask samt hele artiklen **rasle** følger her på næste side og fylder godt og vel 1/3 spalte. Men opslagsordene er præcis de samme. Heller ikke, når man sammenligner de enkelte artikler, kan jeg få øje på en eneste ændring.

I et nyt forsøg har jeg taget artikler med begyndelsesbogstavet G, her ses en del ændringer. Der er på de første to sider kommet fire nye opslagsord til. Det drejer sig om følgende artikler:

II **hage** *sb.*
tage én under -n;
en fremstående/kløftet/vigende ~.

III hage vb.

~ sig fast [i/til ngt/én];

fig. ~ sig fast i (den mindste indrømmelse).

halmstrå

tm. ikke lægge et ~ i vejen for én/ngt (: *ikke den mindste hindring*);

gribe efter et // · klynge sig til et ~.

halsret

få // give én // have hånds- og ~ over én/ngt (: *uindskrænket ret*).

Det er gode og vigtige nye kollokationer. Til gengæld er artiklen **handlen** faldet ud, som indeholdt følgende kollokationer: *handlen mod bedre vidende og handlen ved dørene er forbudt*. Det er vel rigtigt, at den sidste kollokation i dag ikke mere ses på skilte ved pænere folks huse. Er den derfor faldet ud? Den første kollokation bruges måske mere i den verbale version: *at handle mod bedre vidende*, hvilket man kan finde som angivelse under opslagsordet **handle** i både den gamle og den nye udgave. Så den kan man godt undvære.

Derudover kan man se, at de enkelte artikler dels er blevet udvidede og dels forkortede. Det sidste kan man se under **hakke**, hvor kollokationen *hakke (sten) op* ikke mere er medtaget. Hvorfor i grunden det? Det gør og siger man da stadig. Til gengæld er der i parentes tilføjet [*af kulde og skræk*] ved kollokation: *hakke tænder*. Derudover er kollokationen (stadig under **hakke**) *hakke og stamme [i det]* udgået som egen kollokation og slået sammen med [*stå og*] *hakke i det*, så det nu hedder: [*stå og*] *hakke [og stamme] i det*. Det er nu ingen rigtig forbedring, hermed spares lidt plads, men de mange parenteser gør det noget mere besværligt at konstruere en ønsket ordforbindelse med *hakke*.

Man har i forbindelse med udsendelse af Göran Kjellmers engelske kollokationsordbog diskuteret, om den korpusbaserede fremgangsmåde er den mest hensigtsmæssige. Franz Josef Hausmann har i den sammenhæng fremhævet intuitionsbaserede kollokationsordbøger som meget mere overbevisende end korpusbaserede. Denne diskussion kan ikke tages op her, men giver anledning til overvejelser om den empiriske basis, som er blevet brugt ved både første udgave og ved revisionen af denne ordbog. I forordet fortælles der ikke direkte om arbejdsmåden: “gik vi – i det tempo som vores skolearbejde og andre gøremål tillod det – i gang med indsamling af materiale”. Hermed menes der sandsynligvis belæg fra bøger, blade og aviser og måske også fra andre ordbøger. Disse er så muligvis blevet korrigeret og udvidet ud fra leksikografens intuition. Resultatet er uden store indskrænkninger sådan, at vi må være glade ved, at Erik Bruun har påtaget sig den store opgave. Han har udarbejdet et

opslagsværk, som er uundværligt, men skal man kaste den gamle væk og købe den ny? Nej, det er, så vidt jeg kan bedømme, ikke nødvendigt. Der er foretaget ændringer, men ikke så omfattende, at forskellen til første udgave er virkelig tydelig.

Henning Bergenholtz

